

Succesfactoren uit de praktijk in beeld

Jongens hebben regels nodig

Op een school die structuur en duidelijkheid biedt, doen leerlingen het beter. Ook de jongens. Een seksespecifieke aanpak is dan niet nodig.

Structuur, duidelijke regels, een veilig pedagogisch klimaat en persoonlijke aandacht: dat is wat jongens nodig hebben. Het Kohnstamm Instituut onderzocht wat de succesfactoren zijn op scholen waar jongens goed presteren. Belangrijk blijkt ook dat er een goede zorgstructuur en begeleiding van leerlingen is en dat ouders betrokken worden bij het onderwijs.

Geen jongensbeleid

Jongens in het onderwijs: we maken ons zorgen over ze. Ze presteren minder goed dan meisjes, blijven vaker zitten, stromen vaker af naar lagere schooltypen en verlaten vaker voortijdig school. Om erachter te komen hoe ze geholpen kunnen worden, bestudeerden de onderzoekers Nederlandse en buitenlandse literatuur. Maar vooral keken ze op Nederlandse scholen (vwo, havo, vmbo-t) waar jongens wel succesvol zijn: wat doen zij goed?

Help leerlingen (m/v) presteren

- Geef jongens individuele aandacht en een duidelijke structuur
- Stimuleer hun schoolse motivatie en leer hun schoolwerk beter te plannen, te organiseren en te structureren
- Laat hen reflecteren op hun eigen (leer)gedrag
- Voorzie in goede begeleiding en een zorgstructuur, dat voorkomt spijbelen, onderpresteren en schooluitval
- Houd rekening met interesses van leerlingen
- Geef leerlingen een rol binnen de schoolorganisatie, dat geeft een gevoel van binding
- Heb hoge verwachtingen en beloon goede prestaties
- Denk niet in stereotypen, maar stimuleer jongens en meisjes in plaats van hen te beperken

Wat bleek: geen van de succesvolle scholen voert expliciet beleid gericht op jongens of op verschillen tussen jongens en meisjes. Leraren zien wel verschillen, maar gaan daar op individueel niveau mee om. De scholen geven hun onderwijs niet bewust vorm

Mannelijke docenten hebben geen toegevoegde waarde

vanuit ideeën over specifieke onderwijsbehoeften van jongens. Maar ze hebben wel ideeën over wat wel en niet werkt.

Een duidelijke structuur en individuele aandacht blijken belangrijk voor jongens. De onderzochte scholen bieden vooral aanbodgestuurd onderwijs of leggen meer verantwoordelijkheid bij de leerlingen en begeleiden hen hierin.

Ze stimuleren vooral schoolse motivatie en leren jongens hun schoolwerk beter te plannen, te organiseren of te structureren. Vanuit de gedachte dat deze elementen bij jongens minder sterk ontwikkeld zijn, moeten ze leren reflecteren op hun eigen (leer)gedrag.

Een goede begeleiding en zorgstructuur zijn onmisbaar om spijbelen, schooluitval en onderpresteren te voorkomen en sociaal-emotionele vaardigheden te ontwikkelen. Op deze gebieden hebben jongens vaak meer problemen dan meisjes.

Competitie

Succesvolle scholen houden ook rekening met de interesses van leerlingen. Ze mogen bijvoorbeeld kiezen hoe de stof wordt aangeboden (vakoverstijgend, probleemgeoriënteerde aanpak), wanneer (bijvoorbeeld sneller door de leerstof gaan) en op welk

niveau (vak afsluiten op een hoger niveau). Jongens voelen zich hierdoor meer uitgedaagd. Ook variatie in lesvormen en activerende didactieken, zoals spelvormen en competitie, kunnen goed uitpakken, omdat leerlingen dan actiever leren.

Leerlingen voelen zich serieus genomen als ze een rol krijgen binnen de schoolorganisatie (leerlingenraad, pleinwacht, tutor, bij organisatie van schoolfeesten, open dagen et cetera). Dit versterkt de onderlinge band en de binding met de school. En dat – is de gedachte – verbetert het leerproces en voorkomt uitval en afstroom. Maar succesvolle scholen doen dat niet speciaal voor jongens; ze bieden verschillende activiteiten aan voor alle leerlingen. De onderzochte scholen hebben wel een voorkeur voor gemengde groepjes bij groepsopdrachten, omdat leerlingen dan meer van elkaar kunnen leren, maar ze sturen er meestal niet op. Het idee is dat jongens kunnen leren van samenwerken met meisjes, omdat die het proces beter bewaken en ambitieuzer zijn.

Out of the box

Er is geen bewijs gevonden voor de stelling dat mannelijke docenten een toegevoegde waarde hebben voor jongens. Volgens de onderzochte scholen helpt een goede m/v-verhouding in het team wel, maar zijn persoonlijke kwaliteiten van docenten belangrijker: vakinhoudelijke kennis, enthousiasme, structuur kunnen bieden, grenzen stellen en humor. Het helpt ook als docenten hoge verwachtingen hebben van leerlingen en goede prestaties expliciet belonen.

Denken in groepskenmerken kan helpen om meer oog te ontwikkelen voor diversiteit, maar zie de sterke en zwakke kanten van jongens vooral niet als onveranderlijk. Belangrijkste advies van de succesvolle scholen is: denk niet in stereotypen, maar probeer jongens en meisjes te stimuleren in plaats van ze te beperken. In het onderwijs draait het er niet alleen om aansluiting te vinden bij leerlingen, maar juist ook om hun minder ontwikkelde capaciteiten verder te ontwikkelen. Het is voor alle leerlingen, meisjes én jongens, belangrijk om bijvoorbeeld goed te leren samenwerken, plannen en organiseren, en te leren reflecteren op eigen gedrag en vaardigheden. Maar het is ook nuttig om te leren omgaan met competitie, grenzen te durven verkennen en out of the box te denken. ■

I.M.C.C. Heemskerk, E. van Eck, E. Kuiper & M. Volman. Succesvolle onderwijsaanpakken voor jongens in het voortgezet onderwijs. Amsterdam, Kohnstamm Instituut (in opdracht van OCW), 2012. Zie voor rapport: www.kohnstammstituut.nl

